

ROMINSKRIFTER FRÅN SKILDA TIDER

av Åke Lundström, 1992;

Lätt reviderad av Kjell Weinius 2010.

1 Tiberns våldsamma översvämningar var en svår plåga för Rom alltifrån antiken och fram till de stora kajbyggena efter 1870. År 1598 steg vattennivån 19½ m över det normala. Vattenhöjden finns markerad på många ställen, bl. a. med en "hydrometer" på kyrkan *San Rocco* nära Augustus mausoleum. På fasaden till *S. Maria sopra Minerva* finns några versifierade inskrifter:

**Huc Tiber ascendit iamque obruta tota fuisset
Roma, nisi celerem virgo tulisset opem.
1530 Octobres Idus**

**Anno chr. MVD Non Decembr
auctus in immensum Tiberis dum profluit alveo
extulit huc tumidas turbidus amnis aquas.**

huc	hit	in immensum	ofantligt
obruo, obrui, obrutus 3	förstöra	profluo, profluxi 3	flyta fram över/ut ur
fuisset – tulisset	(Tidner § 187:3)	alveus, -i m.	flodbädd
nisi	om inte	effero, extuli, elatum efferre	lyfta upp, höja
celer, -is, -e adj.	snabb	tumidus, adj.	svällande
fero, tuli, latum, ferre	bära, föra	amnis, -is m.	flod
opem ferre	hjälpa	turbidus, adj.	våldsam
augeo, auxi, auctum 2	utvidga, stiga		

2 En enda bro över Tibern finns kvar sedan antiken, nämligen *Pons Fabricius*, som strax väster om Capitolium leder över till Tiberön. På sydsidan står att läsa:

L FABRICIUS C F CUR VIAR FACIENDUM COERAVIT EIDEMQUE PROBAVEIT

L(ucius); C(ai F(ilius))

CUR(ator) VIAR(um): ung. vägdirektör

Vi vet från andra källor att Fabricius innehade ämbetet år 62 f Kr.

FACIENDUM (pontem) **COERAVIT** = curavit: lät bygga bron

EIDEMQUE = idemque: och densamme

PROBAVEIT = probavit: godkände

En liknande inskrift på brons andra sida är från 21 f Kr (med tillägget EX S(enatus) C(onsulto) har ibland tolkats så att en efterkontroll skulle ha skett 40 år efter byggandet. Förmodligen är detta fel. Bron har förmodligen behövt repareras efter den kraftiga Tiberöversvämning som omtalas år 23 eller 22 f Kr.

3 En medeltida bro, som numera endast är öppen för gångtrafik, kallas Ponte Sisto efter påven Sixtus IV (nedan med den ursprungliga grekiska namnformen XYSTUS), som lät bygga bron inför jubelåret 1475:

**XYSTUS IIII P MAX
AD UTILITATEM P R PEREGRINAEQUE MULTI
TUDINIS AD IUBILAEUM VENTURAE PONTEM
HUNC QUEM MERITO RUPTUM VOCABANT A FU
NDAMENTIS MAGNA CUM CURA ET IMPENSA RESTI
TUIT XYSTUMQUE SUO DE NOMINE APPELLARI VOLUIT**

P(ontifex) MAX(imus)	‘överstepräst’, påve; användande	merito	med rätta
utilitas, -atis f.		ruptus, perf. ptc.	skadad, förstörd
P(opuli) R(omani);		a fundamentis	från grunden
genitiv		impensa, -ae f.	kostnad
peregrinus, adj.	främmande, utländsk	restituo, restitui,	åter försätta i sitt gamla
multitudo, -inis f.	mängd	restitutum 3	skick
venturae	som ska komma	volo, volui, velle	vilja

På en annan platta mitt emot den föregående:

**1475
QUI TRANSIS XYSTI BENEFICIO
DEUM ROGA UT PONTIFICEM OPTIMUM MAXI
MUM DIU NOBIS SALVET ET SOSPITET BENE
VALE QUIQUIS ES UBI HAEC PRECATUS FUERIS**

beneficio + genitiv	tack vare	quisquis es	vem du än är
rogo 1	be	ubi	så snart som
salvo 1	bevara	haec	detta -> denna bön
sospito 1	frälsa, rädda	precor, precatus sum dep. 1	bedja

4 År 1520 fick Rafael sin hedersgrav i *Pantheon*. På kistan står ett distikon:

**Ille hic est Rafael, timuit quo sospite vinci
Rerum magna parens et moriente mori.**

”Här (är) vilar den berömde Rafael, under vilkens livstid (”alltings stora moder”) naturen fruktade att bli överträffad och vid vars död den fruktade att (själv) dö.”

På väggen står en annan hyllningsskrift:

**Veterumque aemulo, cuius spiranteis prope imagines si contemplere,
naturae atque artis foedus facile inspexeris.**

“Åt de gamles medtävlare, vars bilder nästan andas, om du betraktar dem, varvid du lätt uppfattar naturens och konstens sammansmältning.”

5 Vid Janiculum på Tiberns högra sida ligger Bramantes berömda rundtempel, San Pietro in Montorio, och strax därintill en pampig fontän från år 1612. Påven Paul V hade iståndsatt en vattenledning från år 2 f Kr. Denna s.k. 'Aqua Alsietina', som leder vatten från en mindre sjö öster om Lago Bracciano i Toscana, fick nu heta *Acqua Paola*:

**PAULUS V PONT MAX
AQUAM IN AGRO BRACCIANENSI
SALUBERRIMIS FONTIBUS COLLECTAM
VETERIBUS AQUAE ALSIETINAE DUCTIBUS RESTITUTIS
NOVISQUE ADDITIS
XXV AB MILLIARIO DUXIT
ANNO DOMINI MDCXII PONTIFICATUS SUI SEPTIMO**

in agro Bracciansi	i trakten av Lago Bracciano	ductus, -us m.	ledning
salub-er, -ris, -e adj.	hälsosam	XXV ab milliario	från 25:e milstenen
vetus, (gen.) veteris	gammal	pontificatus, -us m.	regeringstid

6 Via Giulia är en rak, nästan kilometerlång gata nära Tibern. Anlagd av påven Julius II omkr. 1530 blev den en huvudgata, där många kulturella stormän, bl.a. Rafael bodde. Över en portal står det:

TUA PUTA QUE TUTE FACIS

que = quae; tu-te är ett förstärkt 'tu'

”Betrakta som ditt det du själv åstadkommer.”

På ett annat hus står ett citat ur Aeneiden:

TRAHIT SUA QUEMQUE VOLUPTAS

”Var och en leds av sitt eget begär.”

7 På torget framför Santa Maria Maggiore lät påven Paul V år 1614 placera en madonnabild på basen till en kolonn hämtad från kejsar Maxentius/Konstantins väldiga basilika på Forum:

**IMPURA FALSI TEMPLA
QUONDAM NUMINIS
IEBENTE MAESTA
SUSTINEBAM CAESARE
NUNC LAETA VERI
PRAEFERENS MATREM DEI
TE PAULE IUBENTE MULTIS
OBTINEBO SEAECULIS**

impurus, adj.	oren, skändlig	maesta - laeta	(syftande på ett underförstått <i>columna</i>)
quondam	en gång i tiden		
numen, -inis n.	gudom	sus-tineo, -tinui, -tentatum 2	bära upp
iubente ... Caesare	på kejsarens befallning	praefero	föredra
maestus, adj.	sorgsen	te ... iubente	på din befallning
laetus, adj.	<u>glad</u>	obtineo, -tinui, -tentum 2	hålla fast vid

8 På Piazza di Minerva står Berninis elefant som stöd för en liten egyptisk obelisk, som 1655 påträffades i klosterträdgården invid kyrkan Santa Maria sopra Minerva. På platsen låg under antiken ett Isistempel. Såväl Isis, Minerva/Pallas Atena som Jungfru Maria ansågs representera visheten:

**SAPIENTIS AEGYPTI
INSCULPTAS FIGURAS
AB ELEPHANTO
BELLUARUM FORTISSIMA
GESTARI QUISQUIS HIC VIDES
DOCUMENTUM INTELLEGE
ROBUSTAE MENTIS ESSE
SOLIDAM SAPIENTIAM SUSTINERE**

Vem du än är som här ser elefanten
det starkaste av alla djur
bära upp (en obelisk med) ristade
tecken från det visa Egypten
du må inse (att detta är) ett vittnesbörd
om att det behövs ett
starkt sinne för att bära upp
gedigen visdom.

På sockelns motsatta sida står:

**VETEREM OBELISCUM
PALLADIS AEGYPTIAE MONUMENTUM
E TELLURE ERUTUM
ET IN MINERVAE OLIM
NUNC DEIPARAE GENETRICIS
FORO ERECTUM
DIVINAE SAPIENTIAE
ALEXANDER VII DEDICAVIT
ANNO SALUTIS MDCLXVII**

Pallas Aegyptia
tellus, -uris f.
érutum, perf. ptc.

den egyptiska Pallas = Isis
mark, jord
framgrävd

olim
Deipara genetrix
anno salutis

en gång i tiden
Guds moder
i frälsningens år